

Uitgangspunten voor goede participatie

Dit zijn de zes uitgangspunten voor goede participatie bij MDT. Elk participatieproces kent zijn eigen uitdagingen en deze zes uitgangspunten helpen hierin te navigeren. Elk vraagstuk en elke context is anders, daarom verschilt per participatietraject welke afwegingen en tips van toepassing zijn.

We hebben alle perspectieven aan tafel

1

Voor goede participatie is het essentieel dat alle belangen die er spelen vertegenwoordigd zijn. We zorgen ervoor dat we deelnemers uitnodigen binnen de doelgroepen en stakeholders die geraakt worden door het beleid of project.

Om een diverse deelnemersgroep te bereiken, spannen we ons extra in om groepen te betrekken die lastiger te bereiken zijn, niet vanzelfsprekend iets van zich laten horen of een tegengeluid vertegenwoordigen.

Zo zorgen we voor een representatief en divers geluid.

De invloed van de deelnemers is duidelijk

2

We streven naar gelijkwaardige samenwerking. In onze participatieprocessen hebben de deelnemers invloed op de uitkomst of op onderdelen daarvan.

Bij participatie kun je deelnemers mee laten denken, mee laten doen of mee laten beslissen. Het is belangrijk om de mate van invloed die deelnemers hebben vooraf te bepalen en aan de start van elk participatieproces duidelijk te communiceren. Deelnemers weten waarover meegedacht, gedaan of besloten kan worden, en ook waar dit niet mogelijk is. Hoe meer invloed, hoe meer eigenaarschap er wordt ervaren.

Zo scheppen we heldere verwachtingen voor de deelnemers en onszelf.

Het proces is toegankelijk

3

We faciliteren een proces dat past bij de leefwereld van de deelnemers. We bedenken vooraf welke participatievormen passen bij de deelnemers: online of fysiek, eenmalig of vaker, overdag of juist in de avond. We communiceren toegankelijk en helder en delen weloverwogen belangrijke informatie.

Zo zorgen we ervoor dat iedereen zich echt uitgenodigd voelt en mee kan doen.

Deelnemers staan in hun kracht

4

De stem van iedere deelnemer is belangrijk. Wij zorgen ervoor dat iedereen vanuit hun eigen kracht mee kan doen. We erkennen dat er verschillende machtsposities en persoonlijkheden in een groep aanwezig zijn. Sommige mensen spreken zich sneller uit dan anderen, anderzijds zijn er mensen die structureel minder ruimte innemen in een gesprek. Het is aan ons om hier op de juiste manier mee om te gaan, door dit zichtbaar te maken of specifieke werkvormen te kiezen.

Zo kan iedereen vanuit diens expertise op een gelijkwaardige manier input leveren.

Op de volgende pagina's ga je aan de hand van tips en hulpvragen zelf met de uitgangspunten aan de slag!

Er vindt uitwisseling van perspectieven plaats

5

Niemand heeft een monopolie op de waarheid. Iedereen spreekt vanuit diens eigen beleving van de waarheid en deze respecteren we. Daar maken we ruimte voor, zodat er uitwisseling plaats kan vinden tussen verschillende perspectieven. Door verschillende perspectieven bij elkaar te brengen leren we van elkaar en komen we tot nieuwe inzichten. We gebruiken werkvormen die aansluiten bij de verschillende deelnemers, die uitwisseling bevorderen en waarin we gelijkwaardigheid aan tafel stimuleren.

Zo zorgen we voor breed gedragen resultaten en meer begrip bij de deelnemers voor elkaars standpunten.

De verwachtingen zijn helder

6

We zijn open over de (tussentijdse) uitkomsten en beslissingen van het participatietraject. We laten zien wat we doen met de inbreng van de deelnemers en koppelen terug welke definitieve keuzes er zijn gemaakt. De rol van de deelnemers in het proces is helder. We geven aan wat we van hen verwachten en maken duidelijk wat zij van ons kunnen verwachten. De deelnemers geven ons hun tijd en aandacht, het is onze verantwoordelijkheid om inzicht te geven in het verloop van het proces.

Zo houden we de verwachtingen helder en versterken we de samenwerking.

Uitgangspunt

1

We hebben alle perspectieven aan tafel

Voor goede participatie is het essentieel dat alle belangen die er spelen vertegenwoordigd zijn. We zorgen ervoor dat we deelnemers uitnodigen binnen de doelgroepen en stakeholders die geraakt worden door het beleid of project.

Om een diverse deelnemersgroep te bereiken, spannen we ons extra in om groepen te betrekken die lastiger te bereiken zijn, niet vanzelfsprekend iets van zich laten horen of een tegengeluid vertegenwoordigen.

Zo zorgen we voor een representatief en divers geluid.

Interne stakeholders

Welk interne expertise (bijv. subsidie, juridisch, technisch) is nodig om het project uit te voeren? Haak deze aan als ze nog niet in het projectteam zitten.

Welke interne perspectieven en expertises heb je nodig voor dit project?

Representativiteit

Ga na in hoeverre de deelnemers representatief zijn voor de groepen die belangrijk zijn om te betrekken.

Hoe ziet een representatieve groep eruit op dit project? Representativiteit van welke stakeholders heeft prioriteit?

Vul de stakeholderkaart in om een goed beeld te krijgen van de diverse doelgroepen waar het project of beleid invloed op heeft.

Lastig te bereiken stakeholders

Om deelnemers te bereiken die lastiger te bereiken zijn, niet vanzelfsprekend iets van zich laten horen of een tegengeluid vertegenwoordigen, is extra inspanning nodig. Bedenk voor deze specifieke groepen welke sleutelfiguren er zijn en probeer via hen in contact te komen met potentiële deelnemers. Houd er rekening mee dat het werven van deze deelnemers meer tijd kan kosten.

Welke stakeholders zijn lastig te bereiken of zijn minder vaak aan het woord? Welke sleutelfiguren staan er met hen in contact?

Voor meer inzicht in de machtsdynamieken die er spelen, ga je aan de slag met de machtsdynamiekenkaart.

Diversiteit

Om een diverse deelnemersgroep te bereiken is het belangrijk om een goede afspiegeling te hebben van de groep waar het project voor bedoeld is. Bijvoorbeeld: je doelgroep is jongeren tussen de 14 en 16 jaar uit Noord-Nederland. Zorg dan voor een goede mix van:

- jongeren uit steden en uit dorpen
- verschillende culturele achtergronden
- verschillende opleidingsniveaus

Mensen uit de deelnemersgroep zullen op meerdere van deze assen vallen. Zorg er dus voor dat je mensen niet in een "hokje" stopt en nodig ze actief uit om vanuit verschillende assen hun ervaringen te delen.

Welke vormen van diversiteit ga je actief nastreven in het project?

Voorbeeld

In 2023 is er een verkenning gestart naar de manier waarop MDT iets kan betekenen voor jongeren die zijn geraakt door de toeslagenaffaire. Deze verkenning hebben we samen met ervaringsdeskundige jongeren en MDT-organisaties gedaan. Via een MDT-project is contact gelegd met een jongere die geraakt was door de toeslagenaffaire. Door deze jongere samen met een begeleider van dit MDT-project bij de sessie uit te nodigen, was het voor de jongere toegankelijker om met een fijn gevoel aan de sessie mee te doen.

Uitgangspunt

2

De invloed van de deelnemers is duidelijk

We streven naar gelijkwaardige samenwerking. In onze participatieprocessen hebben de deelnemers invloed op de uitkomst of op onderdelen daarvan.

Bij participatie kun je deelnemers mee laten denken, mee laten doen of mee laten beslissen. Het is belangrijk om de mate van invloed die deelnemers hebben vooraf te bepalen en aan de start van elk participatieproces duidelijk te communiceren. Deelnemers weten waarover meegedacht, gedaan of besloten kan worden, en ook waar dit niet mogelijk is. Hoe meer invloed, hoe meer eigenaarschap er wordt ervaren.

Zo scheppen we heldere verwachtingen voor de deelnemers en onszelf.

Communicatie

Communiqueer duidelijk welke besluiten al zijn genomen of wie er verantwoordelijkheid heeft over eindbeslissingen. Zo zijn de verwachtingen helder.

Hoe communiceer je richting deelnemers over de invloed die zij hebben?

Mate van invloed

Stel de mate waarin de deelnemers invloed kunnen uitoefenen vroeg vast. Dat geeft duidelijkheid voor alle betrokkenen en helpt om je participatieproces goed vorm te geven. De mate van invloed kan per doelgroep en fase in je beleidsproces verschillen.

Welke mate van betrokkenheid is wenselijk voor iedere fase van het project? Hoe verschilt dat per stakeholder?

Gebruik de mate van invloed-kaart om te bepalen of de deelnemers meedenken, meedoen of meebeslissen.

Voorbeeld

Bij de start van een traject voor de kwaliteitsvisie werd al bepaald dat deelnemers vroeg betrokken zouden worden en mee mochten beslissen. Ook werd per sessie duidelijk terugkoppeling gegeven over tussentijdse akkoord van MT op de beslissingen.

Uitgangspunt

3

Het proces is toegankelijk

We faciliteren een proces dat past bij de leefwereld van de deelnemers. We bedenken vooraf welke participatievormen passen bij de deelnemers: online of fysiek, eenmalig of vaker, overdag of juist in de avond. We communiceren toegankelijk en helder en delen weloverwogen belangrijke informatie.

Zo zorgen we ervoor dat iedereen zich echt uitgenodigd voelt en mee kan doen.

Setting

Er zijn verschillende vormen die je kunt faciliteren om mensen deel te laten nemen: online of fysiek, eenmalig of vaker, overdag of juist in de avond.

Welke setting werkt voor de deelnemers?
Wil je dat nog checken?

Methoden

Je kunt allerlei verschillende methodieken toepassen om deelnemers mee te laten doen. Er zijn laagdrempelige varianten zoals een flitspeiling, en intensievere varianten zoals co-creatiesessies. Kijk bij het kiezen van de methode ook wat het beste past bij de deelnemers.

Welke methoden passen bij jouw proces en de behoeften van de deelnemers? Denk bijvoorbeeld aan: laagdrempelige vs. intensieve methoden, met elkaar in gesprek of de handen uit de mouwen?

Communicatiemiddelen

Kies voor toegankelijke en goed te begrijpen communicatie. Denk hierbij aan het gebruik van B1-taal (check dit bijvoorbeeld op www.ishetb1.nl), gebruik van afbeeldingen, minder lange e-mails of contact via WhatsApp. Het is vooral belangrijk dat het aansluit bij de deelnemers.

Wat kan jij doen om communicatiemiddelen toegankelijk en begrijpelijk te maken?

Voorbeeld

Voor de co-creatiesessies met jongeren over het thema 'druk' gebruikten we WhatsApp om in contact te blijven. Ook hebben we in de sessie meer gebruik gemaakt van beeld in plaats van taal en was er een goede afwisseling tussen individueel werken, werken in groepjes en samenwerken met de hele groep.

Uitgangspunt

4

Deelnemers staan in hun kracht

De stem van iedere deelnemer is belangrijk. Wij zorgen ervoor dat iedereen vanuit hun eigen kracht mee kan doen. We erkennen dat er verschillende machtsposities en persoonlijkheden in een groep aanwezig zijn. Sommige mensen spreken zich sneller uit dan anderen, anderzijds zijn er mensen die structureel minder ruimte innemen in een gesprek. Het is aan ons om hier op de juiste manier mee om te gaan, door dit zichtbaar te maken of specifieke werkvormen te kiezen.

Zo kan iedereen vanuit diens expertise op een gelijkwaardige manier input leveren.

Samenwerken

Iedereen werkt graag op een andere manier samen. Dit kan gaan over de manier van afstemmen tijdens het project of over de tijd die iemand nodig heeft om na te denken en te reageren.

Wat vinden de deelnemers een fijne manier van samenwerken? Als je dat nog niet weet: hoe kan je daarachter komen?

Kennis

Maak expliciet welke kennis de deelnemers van het onderwerp hebben en welke expertise ze meebrengen. Daarnaast is het belangrijk dat je erkent dat er altijd ongelijkwaardigheid is. Kernteamleden hebben bijvoorbeeld een kennisvoorsprong ten opzichte van netwerkleden, die je niet kan wegnemen.

Het is mogelijk om vooraf de complexiteit te verminderen door voor de start beschikbare kennis te delen. Let hierbij wel op dat je gericht informatie deelt, zodat deelnemers niet overladen worden met informatie.

Welke kennis en expertise nemen deelnemers mee? Welke informatie hebben zij nodig om goed mee te kunnen doen?

Machtdynamieken

Er spelen altijd machtdynamieken, bijvoorbeeld door verschillen in privileges of een combinatie van extraverte en introverte mensen. Dit kan resulteren in een ongelijkwaardige inbreng van deelnemers tijdens het participatieproces. Sommige mensen krijgen (onbewust) minder ruimte om hun mening te delen en/of worden minder serieus genomen als ze dit wel doen.

Creëer als facilitator een ruimte waarin iedereen hun input kan leveren. Pas methodieken toe die voor de diversiteit binnen je groep werken.

Met welke machtdynamieken heb je te maken in jouw project? Hoe beïnvloedt dat de participatie van deelnemers?

De machtdynamiekenkaart helpt bij het in beeld brengen van de dynamieken en hoe je hier rekening mee kunt houden.

Voorbeeld

Bij participatiesessies laten we vaak iedereen eerst voor zichzelf ideeën op post-its schrijven. Hiermee zorgen we ervoor dat het gesprek niet alleen bepaald wordt door de mensen die hun mond open durven te doen, maar dat introverte mensen ook hun ideeën kunnen delen. Dit geeft de mogelijkheid aan de facilitator om post-its te laten toelichten die nog niet in het gesprek aan bod zijn geweest.

Uitgangspunt

5

Er vindt uitwisseling van perspectieven plaats

Niemand heeft een monopolie op de waarheid. Iedereen spreekt vanuit diens eigen beleving van de waarheid en deze respecteren we. Daar maken we ruimte voor, zodat er uitwisseling plaats kan vinden tussen verschillende perspectieven. Door verschillende perspectieven bij elkaar te brengen leren we van elkaar en komen we tot nieuwe inzichten. We gebruiken werkvormen die aansluiten bij de verschillende deelnemers, die uitwisseling bevorderen en waarin we gelijkwaardigheid aan tafel stimuleren.

Zo zorgen we voor breed gedragen resultaten en meer begrip bij de deelnemers voor elkaars standpunten.

Gedeelde taal

Vorm een gedeelde taal. Dit draagt bij aan gelijkwaardigheid in de interacties.

Welke (moeilijke) woorden komen veel terug in jouw project? Wat wordt daarmee bedoeld, in simpele woorden?

Methodes

Er zijn verschillende methodes die je kunt inzetten. Ga na welke het beste aansluit(en) bij het vraagstuk. De manier waarop je de participatie vormgeeft, kan uitwisseling bevorderen. Denk hierbij aan wie er bij de sessies gelijktijdig aanwezig zijn en hoe de uitwisseling van perspectieven plaatsvindt.

Welke methoden en werkvormen ga je gebruiken?
Hoe nodigen die uit om perspectieven uit te wisselen?

Bekijk de methode co-creatie om te bepalen welke werkvorm het beste past bij de deelnemers en de sessie die je wilt organiseren!

Voorbeeld

Uitwisseling van perspectieven kan zorgen voor een meer integrale benadering. Door bijvoorbeeld het subsidieteam van begin tot einde te betrekken, maak je het mogelijk dat deelnemers hun perspectief goed begrijpen en vanaf het begin meenemen.

Uitgangspunt

6

De verwachtingen zijn helder

We zijn open over de (tussentijdse) uitkomsten en beslissingen van het participatietraject. We laten zien wat we doen met de inbreng van de deelnemers en koppelen terug welke definitieve keuzes er zijn gemaakt. De rol van de deelnemers in het proces is helder. We geven aan wat we van hen verwachten en maken duidelijk wat zij van ons kunnen verwachten.

Zo houden we de verwachtingen helder en versterken we de samenwerking.

Terugkoppeling

Geef een (tussentijdse) terugkoppeling van inzichten, over wat de uitkomsten zijn en waarom en hoe je tot bepaalde besluiten bent gekomen. Zo blijven de deelnemers betrokken en hebben ze inzicht in wat er met hun input is gedaan.

Op welke momenten geef je een terugkoppeling aan de deelnemers?

Verwachtingsmanagement

Zorg voor goed verwachtingsmanagement. Communiceer duidelijk over wat de deelnemers kunnen verwachten van het participatieproces. Denk hierbij aan het delen van de keuzes die al gemaakt zijn en wat de motivatie daarachter is, welke vorm van participatie wordt ingezet, de mate van invloed, hoeveel tijd je besteedt, bij wie je aan tafel zit en de verwachte doorlooptijd.

Wat zijn de verwachtingen van de stakeholders?
Hoe ga je die verwachtingen managen gedurende het project?

Voorbeeld

De invulling van de Landelijke Netwerkdag hebben we in twee co-creatiesessies met het netwerk vormgegeven. Een kleine maand voor aanvang van de Landelijke Netwerkdag kregen we nieuws van het Hoofdpijnenakkoord, waardoor we snel moesten schakelen om het programma aan te passen. Vervolgens hebben we een van de onderdelen van het programma volledig in het teken gezet van het verduurzamingsvraagstuk van MDT. Door over de aanpassingen goed te communiceren, bleven de mensen die in eerste instantie hadden meegedacht zich in de invulling herkennen.

